ar kt. statiniai). Piliakalnio aikštelės P pakraštyje galimai buvusio statinio užuominas leidžia atsekti storesnis kultūrinis sluoksnis ir molio tinko fragmentų pasiskirstymas perkasose. Šalia rasto brūkšniuotos keramikos puodo (gretimoje duobėje) aptiktas gyvulio kaulas datuotas C^{14} būdu: 1960±30 BP.

Beveik visi rasti radiniai yra buitinės keramikos fragmentai, kurių didžiąją dalį sudaro brūkšniuotos keramikos šukės (2 pav.). Taip pat aptikta lipdytos lygiu paviršiumi ir keletas galimai kruopėtosios keramikos fragmentų. Tad tirtą piliakalnį reikėtų datuoti I–III a. (atsižvelgiant į galimą C^{14} datavimą kaip ankstyviausią datą ir kruopėtąją keramiką kaip vėlyviausią radinį).

Bėčionys hillfort

In 2012, an excavation (a total of 335 m^2) was conducted at Bėčionys hillfort (Šalčininkai District, S Lithuania) prior to putting it in order. Almost the entire hillfort enclosure (Fig. 1), where pits had been dug up until that time, and part of the slopes were excavated. The cultural layer had been destroyed in many places, only storage pits in sterile soil surviving. The discovered finds consisted of sherds of hand built pottery, the majority with brushed surfaces (Fig. 2), but pottery with smooth and grainy surfaces was also found. The hillfort dates to the 1st–3rd centuries.

1 pav. Pagramančio piliakalnio 2012 m. tyrimų situacijos planas: 1 – perkasa ir jos numeris; 2 – sestercijos radimo vieta; 3 – žvalgytos vietos. O. Fediajevo brėž.

Fig. 1. Situation plan of the 2012 excavation at Pagramantis hillfort: 1 – the trench and its number; 2 – the sestertius find spot; 3 – survey sites

Agnė Vaitkuvienė

Pagramančio piliakalnis

Pagramančio piliakalnis (UK 23939) (Tauragės r., Pagramančio sen.) įrengtas aukštumos kyšulyje, Akmenos kairiajame ir Gramančios dešiniajame krantuose, ties jų santaka. Aikštelė

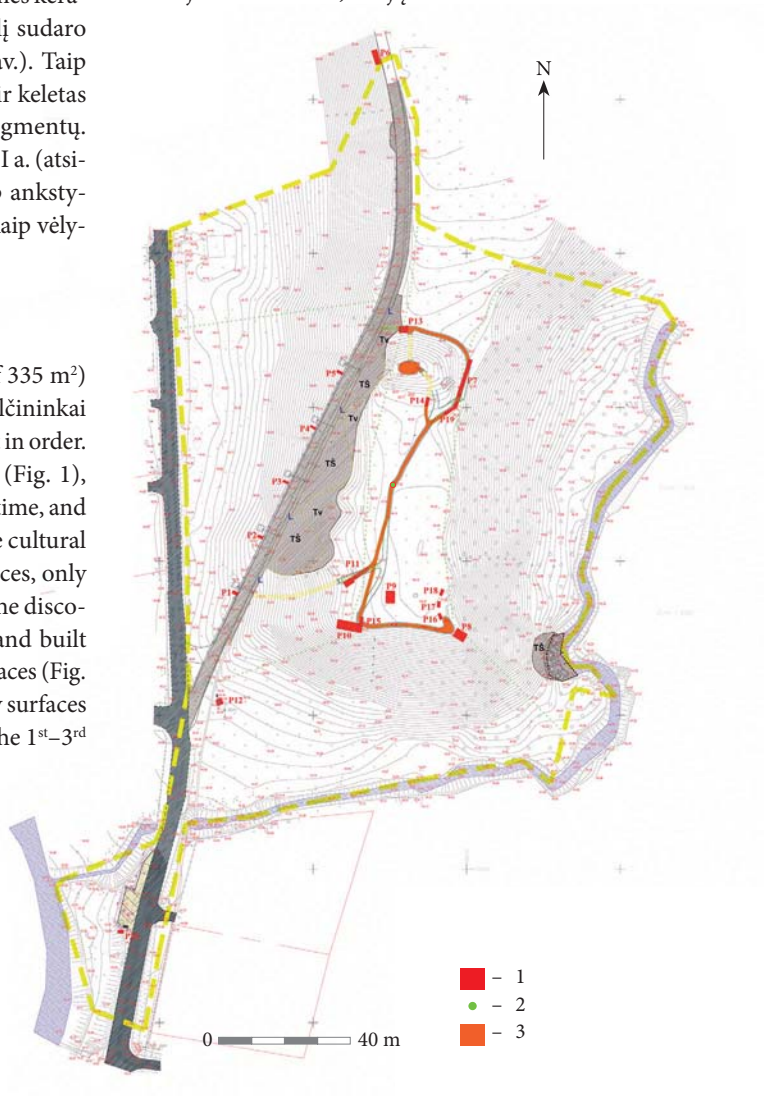

trapecinė, pailga Š–P kryptimi, 75 m ilgio, 40 m pločio P gale, 25 m – Š gale. Čia supiltas 25 m ilgio, 3,5 m aukščio, 20 m pločio pylimas, kurio išorinis 5 m aukščio šlaitas leidžiasi į 20 m pločio, 1 m gylio griovį. Šlaitai statūs, 20 m aukščio. Į Š 1 ha plote yra papėdės gyvenvietė, kurioje rasta grublėtos keramikos, molio tinko. Piliakalnis datuojamas I tūkst. – II tūkst. pradžia.

Piliakalnis ilgą laiką buvo ardomas jo dalį bei papėdės gyvenvietę ariant. V šlaito viduryje nuo seno įrengtas žvyruotas pravažiavimo kelias į gretimas sodybas. Jis įsirėžė gilyn į piliakalnio kalvą, paviršinis vanduo juo nutekėdavo žemyn, sukeldamas dangos ir šlaito eroziją. Dėl takų nebuvimo sezono metu būdavo nutrypiama velėna visoje piliakalnio aikštelėje. Aikštelėje matėsi kūrenamų laužų liekanos, savavališko važinėjimo automobiliais žymės.

2011 m. buvo parengtas Pagramančio piliakalnio tvarkymo techninis projektas. Jame numatyta atstatyti ir sutvirtinti erozijos pažeistą V šlaitą, įrengti šlaito apačios atramą ir drenažą. Visame komplekse 3,31 ha plote numatyta atlikti kraštovaizdžio formavimo kirtimus, už piliakalnio teritorijos ribų įrengti automobilių stovėjimo aikštelę, suformuoti lankymo maršrutus. Lankytojų srautai turėjo būti reguliuojami įrengiant skaldelės dangos ir terasuotus pėsčiųjų takus, užtvaras automobiliams, ant piliakalnio šlaitų pastatant medinius laiptus. Taip pat numa-

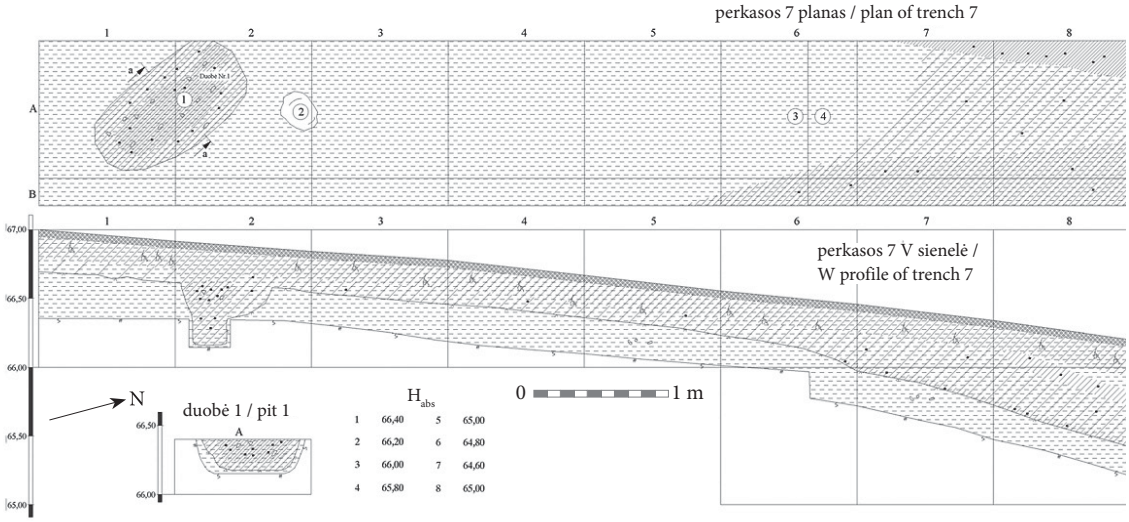



tyta laužavietė, pastatyti atokvėpio suolai. Visų žemės judinimo darbų vietose turėjo būti atlikti archeologiniai tyrimai ir žvalgymai. Šis projektas įgyvendintas 2012–2013 m.

2012 m. archeologinių tyrimų metu iki įžemio ištirta 20 įvairaus dydžio šurfų, pjūvių ir perkasų – bendras 137 m^2 dydžio plotas (1 pav.). Tako, atokvėpio aikštelių vietose iki projektinio 15 cm gylio ištirtas bendras 172 m^2 dydžio plotas. Žvalgymai atlikti visų žemės judinimo darbų – kelio, drenų, automobilių stovėjimo ir prasilenkimo aikštelių, pėsčiųjų tako, apžvalgos aikštelių, laiptų, informacinių rodyklių – vietose. Iš viso žvalgyta apie 2500 m^2 dydžio teritorija.

Tyrimų metu šurfuose 1–5, 12, 16–18, 20 bei perkasoje 9 kultūrinis sluoksnis nefiksuotas, radinių nerasta. *Perkasoje 8* kultūrinio sluoksnio nebuvo, išskyrus įžemyje aptiktą stulpavietę. *Perkasoje 6* prie įžemio atidengtas apie 10 cm storio neintensyvus su degėsiais, bet be radinių kultūrinis sluoksnis.

Perkasoje 7 fiksuota griova, esanti po dabartiniu pylimu. Ji 3–3,5 m gylio ir apie 30 m pločio (2 pav.). Jos užpilde rasta molio tinko ir rūdnelių nuolaužų. Griova negalėjusi būti ankstyvuoju gynybiniu grioviu, kadangi yra per plati ir per sekli. Padaryta prielaida, kad gruntas iš šios vietos buvo kasamas aikštelei išlyginti ir išplatinti bei galbūt ankstyvajam pylimui supilti.

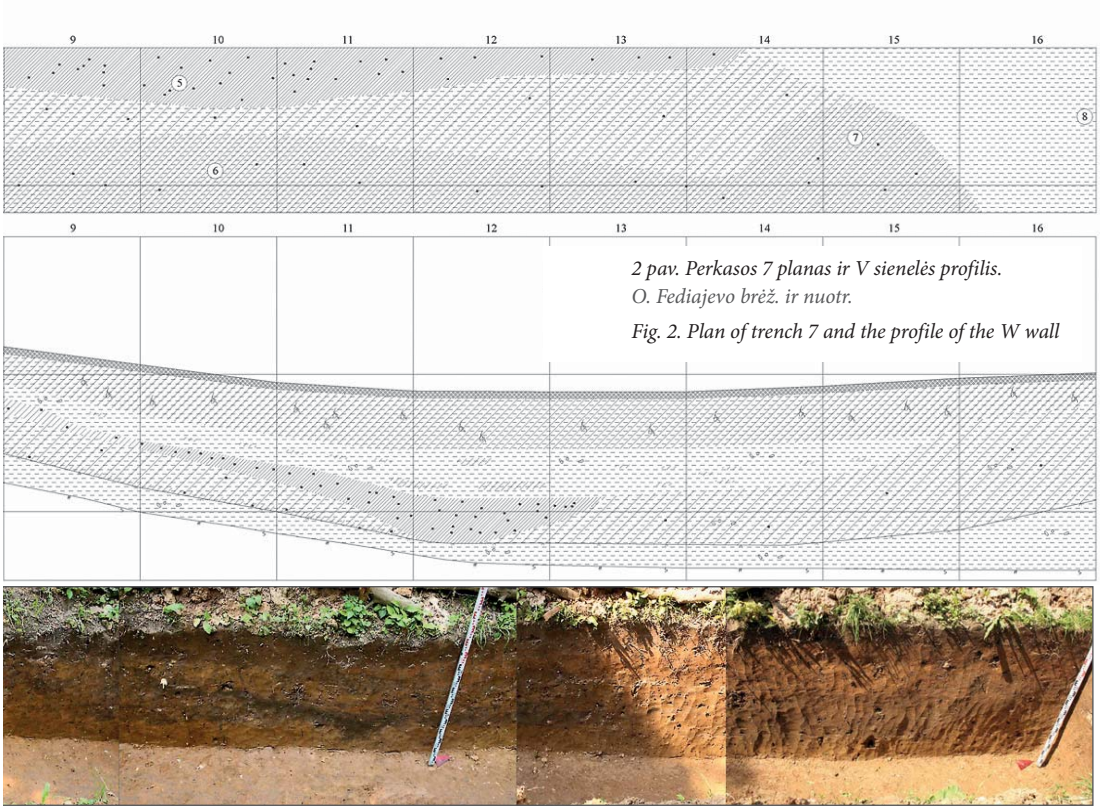

2 pav. Perkasos 7 planas ir V sienelės profilis. O. Fediajevo brėž. ir nuotr.

Fig. 2. Plan of trench 7 and the profile of the W wall



0 2 cm

3 pav. Liucilos (164–168/169 m.) sestercija. O. Fediajevo nuotr.

Fig. 3. The Lucilla (164–168/169) sestertius

Vėliau aikštelė buvo pailginta Š kryptimi ir griovos vietoje supiltas šiuo metu esantis pylimas. Manoma, kad griova atsirado apgyvendinus piliakalnį I tūkst. I pusėje, o pylimas jos vietoje supiltas karų su kryžiuočiais metu XIII a.

Perkasos 10 ŠR kampe fiksuotas iki 15 cm storio I tūkst. I pusės kultūrinis sluoksnis su grublėtąja ir lygiu paviršiumi keramika, akmenų sankaupa, degėsiais ir viena arba dviem stulpavietėmis. Prielaida, kad tamsus gruntas su radiniais užpildė anksčiau buvusį griovį, pasitvirtino šalia iškastame pjūvyje 15. Čia atidengtas 1 m pločio, 30 cm gylio griovelis, užpildytas tamsiu gruntu, akmenimis ir lipdytine keramika lygiu ir grublėtu paviršiumi. Šalia griovio iš piliakalnio aikštelės pusės aptikta dar viena stulpavietė.

Perkasoje 11 fiksuotas iki 70 cm storio juodas intensyvus I tūkst. I pusės kultūrinis sluoksnis su molio tinku, lipdytine keramika lygiu ir grublėtu paviršiumi, galvijo dantimi. Prielaida, kad kultūrinis sluoksnis nuo aikštelės buvo nuartas į pakraščius, šiame tyrimų plote iš dalies pasitvirtino. Taip pat perkasoje aptiktos dvi arba trys stulpavietės.

Tyrimai perkasoje 10 ir pjūvyje (šurfe) 15 leido padaryti prielaidą, kad piliakalnio aikštelės P dalyje buvo iškastas 30 cm gylio, 1 m pločio griovelis. Prie jo iš aikštelės pusės galėjusi būti tvora. Spėjama, kad ji buvo įrengta ant neaukšto pylimėlio, kadangi šurfe aptikta stulpavietė per sekli, kad išlaikytų stulpą. Manoma, kad pylimėlis vėliau nuartas. Perkasose 8 ir 11 taip pat aptiktos stulpavietės, todėl tikėtina, kad tvora galėjusi juosti piliakalnio aikštelę iš visų pusių, išskyrus pylimą.

4 pav. Keramika iš tyrimų vietų. O. Fediajevo nuotr.

Fig. 4. Pottery from the excavation site



0 5 cm

Prie pylimo P šlaito iškastame *šurfe 14* fiksuotas nuo 60 cm iki 1 m kultūrinis sluoksnis su gana stambiais akmenimis ir rūdnelės nuolaužomis. Liko neaiškus jų datavimas, taip pat ir akmenų paskirtis. *Šurfe 19* aptiktos dvi neaiškios paskirties duobės, vienoje iš jų rasta lipdytinės keramikos lygiu ir grublėtu paviršiumi.

Žvalgymų metalo detektoriumi metu aptikta II a. Romos moneta – sestercija (3 pav.). Ji kaldinta 164–168/169 m., sveria 20 g. Averse – Liucilos, Liucijaus Vero (valdžiusio kartu su Marku Aurelijumi) žmonos ir imperatorienės (164–168/169 m.) atvaizdas. Reverse – Hilarito (linksmybės) personifikacija su palmės šaka ir gausybės ragu. Figūros šonuose raidės S–C – Senato Consulto (Senato sprendimu). Monetos būklė gera. 1972 m. duomenimis, Liucilos sestercijų Lietuvoje buvo rasta dvylika. Taip pat 1972 m. duomenimis, archeologinių tyrimų metu romėniškos monetos aptiktos vos ant kelių piliakalnių. Didžioji jų dalis rasta kapinynuose ir lobiuose. Todėl galima teigti, kad monetos radimas Pagramančio piliakalnio aikštelėje svarbus ir neeilinis įvykis Lietuvos archeologijai.

Kultūrinis sluoksnis daugumoje šurfų ir perkasų pagal radinius – molio tinką, lipdytinę keramiką lygiu ir grublėtu paviršiumi (4 pav.) – datuotas I tūkst. I puse. Išskyrus šurfą 14 ir perkasą 11 jis nestoras ir mažiau intensyvus, nei fiksuojamas kituose piliakalniuose. Tai leidžia daryti prielaidą, kad piliakalnis naudotas neilgai ir greičiausiai tautų kraustymosi laikotarpio pradžioje (V–VI a.) apleistas. Vėliau (manoma, kad XIII a.) piliakalnis rekonstruotas – supiltas naujas didesnis pylimas. Tačiau ir vėl piliakalnis naudotas trumpą laiką, kadangi nesusidarė šio laikotarpio kultūrinis sluoksnis. 2012 m. archeologinių tyrimų metu registruoti 25 radiniai perduoti į LNM.

Pagramančio piliakalnio 2012 m. tyrimai tik padidino šio paminklo svarbą Lietuvos paveldui ir archeologijai bei įpareigojo skirti jo apsaugai ypatingą dėmesį.

Pagramantis hillfort

In 2012, a total of 137 m^2 (Fig. 1) was excavated at Pagramantis hillfort (Tauragė District, W Lithuania). A cultural layer with finds was discovered in only some of the trenches. A 3–3.5 m deep, roughly 30 m wide ditch was discovered beneath the existing bank (Fig. 2) in trench 7. A 15–100 cm thick cultural layer from the first half of the 1st millennium with pottery with rough and smooth surfaces, stones, and small pieces of charcoal was found in trenches 10–11 and test pits 14, 19. The metal detector survey turned up a Roman coin, a Lucilla (164–168/169) sestertius (Fig. 3). The bulk of the finds consisted of hand built pottery with smooth and rough surfaces (Fig. 4). The hillfort was used during the 2nd–6th and the 13th centuries.

Agnė Vaitkuvienė

Prelomciškės piliakalnio papėdės gyvenvietė

Prelomciškės piliakalnis (kitur vadinamas ir Eglynų vardu) (UK 22947) su papėdės gyvenviete (UK 22948) yra 1,75 km į R nuo Simno–Teizų kelio ir 85 m į P nuo Prygos įtekėjimo į Dusios ežerą (Lazdijų r., Teizų sen.). Piliakalnis įrengtas Dusios ežero V krante, ties bevardžio upelio žiotimis esančioje kalvoje. P, V ir Š papėdėse 3 ha plote yra papėdės gyvenvietė, kurioje rasta grublėtos keramikos. Piliakalnis datuojamas I tūkst. – XIII a. Jo saugoma teritorija užima 4,2 ha.